

Η τελευταία κατοικία ενός επιφανούς αποδήμου:

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

Λεν θα αποτελούσε υπερβολή αν ισχυριζόταν κανείς ότι τα δημοσιεύματα (επιστημονικά και μη) τα σχετικά με το βίο και το έργο των δύο Ελλήνων αδελφών από την Θεσσαλονίκη, των Φωτιστών των Σλάβων από την Θεσσαλονίκη Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, τα οποία έχουν συσσωρευτεί κατά την τελευταία εκατονταετία θα ακούσαν να γεμίσουν τα ράφια μιας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης. Το μεγαλύτερο μέρος από την τεράστια αυτή βιβλιογραφία καταλαμβάνουν, όπως είναι φυσικό, δημοσιεύματα από τον χώρο των ορθοδόξων Σλάβων, τα οποία εκφράζουν, σχεδόν στο σύνολό τους, τη γνωστή ιδιότυπη σχέση που έχουν οι γείτονές μας με το ιστορικό παρελθόν.

Παρά την πληθώρα όμως των δημοσιευμάτων, άγνωστες στο ευρύτερο κοινό παραμένουν πολλές πτυχές από τον βίο και την εκπολιτιστική δραστηριότητα των δύο αποδήμων αδελφών από τη Θεσσαλονίκη, οι οποίοι εγκατέλειψαν νωρίς τη γενέτειρά τους για να βρουν και οι δύο τελικά την τελευταία τους κατοικία στα ξένα. Αξίζει ιδιαίτερα να συνοψίσουμε τα πορίσματα των τελευταίων ετών τα σχετικά με τον ακριβή τόπο ταφής του Αγίου Κυρίλλου στη Ρώμη, τα οποία, για λόγους σκοπιμότητας, εξακολουθεί να αγνοεί η ιστοριογραφία των γειτόνων μας.

Αφού συμπληρώσουν τον πρώτο κύκλο της τετραετούς ιεραποστολής τους στην Κ. Ευρώπη (Μοραβία, Παννονία), μετέβησαν οι δύο Θεσσαλονικείς αδελφοί, στα τέλη του έτους 867, στη Ρώμη. Εκεί θα παραμείνουν περισσότερο από έναν χρόνο, επιλέγοντας, όπως προκύπτει από τις νεότερες έρευνες, ως τόπο παραμονής τους μίαν από τις πολυάριθμες βυζαντινές μονές που υπήρχαν τότε στην πόλη αυτήν. Στη μονή αυτήν ζήτησε και εκάρη, σύμφωνα με το βυζαντινό τυπικό, μοναχός ο Κωνσταντίνος, όταν διαισθάνθηκε το θάνατο να πλησιάζει, λαμβάνοντας το όνομα Κύριλλος. Εκεί κοιμήθη στις 14 Φεβρουαρίου του 869, σε ηλικία 42 ετών.

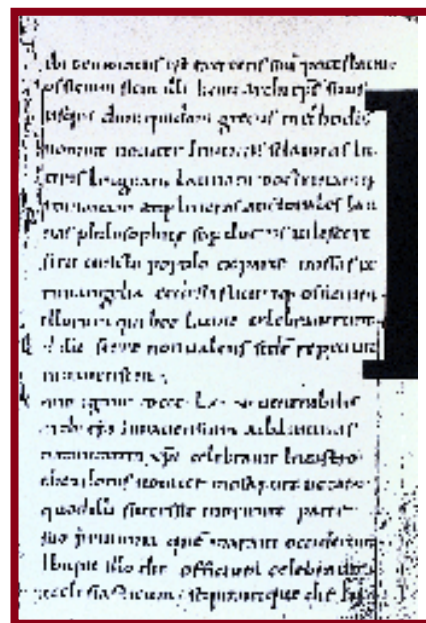
Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των πηγών (του Βίου του Αγίου που σώζεται σε παλαιοσλαβική και λατινική γλώσσα), ο Μεθόδιος, θέλοντας να τηρήσει την αμοιβαία υπόσχεση που είχαν δώσει οι δύο αδελφοί, επιθυμούσε αρχικά να μεταφέρει το σκήνωμα του Κυρίλλου, για να ταφεί στην πατρίδα του. Η ομόφωνη όμως απαίτηση των καρδινάλιων να γίνει η κηδεία και να ταφεί με όλες τις τιμές ο Κύριλλος στη Ρώμη καθώς και η προσφορά του πάπα Αδριανού Β' να ταφεί ο Κύριλλος τον τάφο που προοριζόταν γι' αυτόν τον ίδιο, έπεισαν τον Μεθόδιο να συγκατανεύσει.

Ως τόπος ταφής επελέγη η εκκλησία του Αγίου Κλήμεντος, μια βασιλική του 4ου αιώνας επί της Λατερανής οδού, σε απόσταση περίπου 300 μέτρων από το Κολοσσαίο (εικόνα 1). Εκεί, στη δεξιά πλευρά του Ιερού Βήματος (ad dexteram partem altaris), όπως παραδίδει η λατινική παραλλαγή του Βίου του (εικόνα 3), στο τέλος δηλαδή του δεξιού κλίτους της βασιλικής, ετάφη ο Κύριλλος με τιμές που αρμόζουν στον ου-

σιαστικό κτήτορα του ναού. Ο παλαιοσλαβικός Βίος του Αγίου προσθέτει μάλιστα την αποφασιστικής σημασίας, πληροφορία ότι, λίγο μετά την ταφή του Αγίου, ιστορήθηκε η εικόνα του επάνω από τον τάφο του.

Οι αρχαιολογικές έρευνες των τελευταίων ετών στη σημερινή εκκλησία του San Clemente (η οποία αποτελεί αντίγρα-

φο που κτίσθηκε στις αρχές του 12ου αιώνα επάνω στα χνάρια της παλαιοχριστιανικής βασιλικής) επιβεβαίωσαν πλήρως τη μαρτυρία των πηγών. Ακριβώς στο τέλος του δεξιού κλίτους του αρχικού ναού αποκαλύφθηκε μια καθαρά βυζαντινής τεχνοτροπίας τοιχογραφία του 9ου αιώνα με ταφική θεματική (Η εις Αδου κάθοδος), η οποία παριστά, στο κάτω αριστερό της άκρο, μορφή δεομένου ανδρός που κρατά στο αριστερό του χέρι το Ευαγγέλιο (εικόνα 2).

Κατά τη γνώμη του J. Osborne, ο οποίος πρώτος δημοσίευσε την διαπίστωση αυτήν, αλλά και άλλων ειδικών, ακριβώς αυτή είναι η απεικόνιση εκείνη, η οποία μαρτυρείται από τον παλαιοσλαβικό Βίο του Αγίου Κυρίλλου και η οποία μας παρέχει ένα αψευδές τεκμήριο για τον αρχικό τόπο της ταφής του. ■